

A KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

A MAGYAR HONVÉDSÉG MINŐSÍTETT IDŐSZAKI NEMZETGAZDASÁGI IGÉNYEI TERVEZÉSI FOLYAMATAINAK ÉRTÉKELÉSE

Nagy István¹

Előszó

Tisztelt Olvasó!

E cikket gondolatébresztőnek szántam. Természetesen a cikkben leírt megállapításokkal lehet egyetérteni, és nem egyetérteni, de mindenképpen megpróbáltam a minősített időszakigénytervezés és az igény-kielégítés jelenlegi helyzetről a lehető legrealisabb képet adni. A cikkben közölt megállapítások egy részének számszaki alátámasztása nem található azért, mert az ehhez szükséges adatok minősítésük miatt nem közölhetők.

Bevezetés

Az „M” (minősített időszakig) eszköz és készlettervezési feladatrendszer azt az alapvető logisztikai célt szolgálja, hogy:

- a megfelelő eszközök, anyagok és szolgáltatások
- a megfelelő időben
- előre tételesen megszervezetter a felhasználó rendelkezésére álljanak.

Ennek végrehajtása érdekében e tevékenység **alapvető feladata**, hogy *békeidőben szervezze meg és biztosítsa:*

- a felhasználók igényeinek összhangját a tényleges feladatokkal,

---

¹ Nagy István mk. alezredes, HM GTH “M” eszköz és készlettervezési osztályvezető.

- az igények pontos specifikálását, mennyiségi és minőségi adatok meghatározását,
- az igények és a kielégítésükre rendelt nemzetgazdasági kapacitások egyeztetését,
- a nemzetgazdasági kapacitások tételes előzetes jogi erővel bíró lekötését,
- a kapacitásképeségek teljesíthetőségének rendszeres ellenőrzését,
- az igénylő katonai szervezetek rendszeres és tételes tájékoztatását,
- az igények és kielégítésüket szolgáló kapacitások rendszeres felülvizsgálatát, egymásnak történő folyamatos megfelelésük biztosítását.

A minősített időszaki tervezést szabályozó alapvető jogszabályok

1. Az **1949. évi XX. törvény „A Magyar Köztársaság alkotmánya” II. fejezet 19. §**, amely a hadiállapot, rendkívüli állapot és a szükségállapot fogalmával és kihirdetésének jogköreivel foglalkozik.
2. Az **1993. évi CX. törvény IX. fejezet**, amely a rendkívüli állapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet idején alkalmazandó részletes szabályokat tartalmazza, többek között a honvédelmi igazgatás körében alkalmazható, a közigazgatásra, a közrendre és a közbiztonságra, az igazságszolgáltatásra, valamint a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségre vonatkozó rendkívüli intézkedéseket.
3. A **1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat** a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról, amely módszertani útmutatót ad a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséhez és tisztázza a minősített időszak fogalmát (vészhelyzet, szükségállapot, rendkívüli állapot), a tervezésben résztvevő szervezet, a minősített időszaki igények kielégítési módjait, az információs rendszert; valamint módszertani útmutatót ad a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásához.
4. A honvédelmi miniszter **64/1995. (HK. 1/1996) HM Utasítása** a Honvédelmi Minisztériumnak és egyes háttérinté-

ényeinek, valamint a Magyar Honvédség Parancsnokságának a rendkívüli állapot időszaki igények tervezésével összefüggő tevékenységének szabályozásáról, amely a kormányhatározat tárcát érintő feladatainak leszabályozása.

5. A **Magyar Honvédség vezérkari főnökének 24/1996. (HK. 9.) intézkedése** a Magyar Honvédség rendkívüli állapot időszaki igényeinek tervezésével összefüggő tevékenységek hatálybalépéséről, amely a miniszteri utasítás végrehajtására intézkedik.

A Magyar Köztársaság 1999-es NATO csatlakozásával jelentős változás állt be a Magyar Honvédség felé támasztott követelmények vonatkozásában. A minősített időszakot érintő NATO szabályozások és a megváltozott gazdasági körülmények miatt szükségessé vált a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezésének és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásának átdolgozása. A kormányhatározat átdolgozása és a HM összevonása a Honvéd Vezérkarral egy olyan új helyzetet teremt a minősített időszak tervezésben, amely a jelenleg hatályos HM utasítások módosítására is kihatással van.

A minősített időszak tervezés jelenlegi folyamatai

A jelenlegi tervezési rendszer alatt azt kell érteni, hogy ez a rendszer a jelenleg érvényben lévő jogszabályok alapján működik, és amelybe még nem került a HM GTH mint szervezet és az általa kidolgozott új rendszer beillesztésre, annak ellenére, hogy a feladat nagy része már a HM GTH által kerül végrehajtásra.

A minősített időszak tervezés **jelenlegi** rendszerében, illetve folyamatában a **Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar** tervező szervezetei vesznek részt. A HM szervek alapvetően a Magyar Honvédség által megfogalmazott, összeállított minősített időszak eszköz, anyag és szolgáltatás igények továbbítását végzik a nemzetgazdaság szereplői felé az illetékes minisztériumokkal együttműködve.

A Magyar Honvédség minősített időszak eszköz, anyag és szolgáltatás igényeinek összeállítását a MH logisztikai tervező szervezetei (MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság – MH ÖLTP) a hadműveleti (HVK Hadműveleti Csoportfőnökség) és haderő (HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség) tervezési blokkokkal történő együttműködés keretében végzik. A minősített időszak eszköz, anyag és szol-

gálatás igények tartalmazzák az „M” készletek feltöltéséhez, valamint a MH alkalmazására készített hadművelési tervekben megfogalmazott feladatok végrehajtásához szükséges erőforrásigényeket.

Az együttműködés alapvetően a tervezéshez szükséges alapadatok szolgáltatására, a tervek pontosítására és az igények megfogalmazására terjed ki.

A minősített időszakai tervezés jelenlegi folyamata (*lásd 1. sz. ábra*) röviden *az alábbiakban foglalható össze:*

- A katonai szervezetek az „**Információs Kapcsolati Rendszer**”-ben jelentenek az „M” anyagi feltöltöttségi helyzetükről, a békében meglévő személyi állományukról és technikai eszközeikről, és a hadiszükségletükről.
- Az MH anyagnemfelelős szolgálatfőnökségei a hadművelési tervezési rendszerben a haderő várható feladatainak megfelelően elkészítik a következő évre vonatkozó minősített időszakai anyagi számvetéseket. *Ezeket a számvetéseket az MH és a HVK illetékes szervei összesítik és megküldik a HM részére.*
- A HM az MH minősített időszakai igényeit elemzi, csoportosítja, szétbontja illetékes minisztériumok szerint és megküldi az érintett minisztériumoknak a kielégíthetőség vizsgálatának céljából.
- A felelős teljesítő minisztériumok megvizsgálják az igényeket teljesíthetőség szempontjából. Megkeresik a számításba vehető teljesítő szervezeteket és azon gazdálkodó szervezetekkel, amelyek vállalják az igények teljesítését, szerződést kötnek. A **Gazdasági Minisztérium** felügyeli a többi felelős teljesítő minisztérium ezirányú tevékenységét. Az igények teljesíthetőségéről az érintett minisztériumok visszajelzést adnak a HM részére, és megküldik az előszerződések 1-1 példányát. A visszaigazolásokat és az előszerződések másolatait a *HM megküldi az MH szolgálatfőnökségeinek.*

Az MH minősített időszakai igények összeállításának folyamata

Az MH minősített időszakai igényeinek összeállítása során a tervező szervezetek alapvetően két forrásból kapnak alapadatokat az igénytervek elkészítése során. *Ezek az alábbiak:*

- A Magyar Honvédség hadműveleti alkalmazási terve.
- A katonai szervezetek „M” anyagi harcérték jelentése.

A Magyar Honvédség hadműveleti alkalmazási tervei alapján a katonai, hadműveleti feladatok végrehajtása érdekében az alkalmazásra kerülő erők részére számvetik a szükséges erőforrásokat (eszközöket, anyagokat, szolgáltatásokat). A hadművelet során keletkezett veszteségek (felhasználás, vissza nem térülő veszteségek, javítási kapacitások) pótlásához szükséges erőforrások adják a minősített időszakai igények egyik részét. Ezen igényeket a minősített időszak során a nemzetgazdaságnak kell biztosítania elsősorban hazai gyártásból, céltartalékokból, illetve lehetőség esetén importból.

A minősített időszakai igények nagyobb részét jelenleg azok az igények teszik ki, amelyek az „M” készletek hiányából adódnak. Az „M” anyagi harcérték jelentésekben a katonai szervezetek jelentik azon erőforrás hiányukat, melyek a jelenlegi szabályzók alapján az „M” készletek megalakításával a szervezetek rendelkezésére kellene, hogy álljon. Azonban a költségvetési hiánygazdálkodás következményeként a készletek nagy részét a katonai szervezetek felélték a béke időszakban folyó katonai felkészítés, kiképzés során és azok visszapótlására nem került sor az említett körülmények miatt.

A Magyar Honvédség minősített időszakai igényeinek összesítése során az MH ÖLTP az MH utaltsági rendjének megfelelően figyelembe veszi a HM és háttérintézményei által összeállított minősített időszakai igényeket is (pl. gyógyszer igény).

A fenti két forrásból és az együttműködések eredményeként *valamilyen szintű* igények a rendkívüli állapot időszakára megtervezésre, a nemzetgazdaság által teljesítendő feladatok és azok tartalma pontosításra kerülnek.

A katonai és logisztikai tervező szervezetek tervezési folyamatai

A minősített időszakos erőforrás (eszköz, anyag és szolgáltatás) igények tervezési folyamata, mint az már említésre került, két fő részre oszlik. Az egyik, amelyik elsősorban igényli a nemzetgazdasági támogatást, ez a hadműveleti alkalmazási tervekben meghatározott feladatok alapján tervezett, a másik pedig az „M” anyagi harcérték jelentés alapján az „M” készletek feltöltéséhez szükséges erőforrások.

A Magyar Honvédség hadműveleti alkalmazását az ország védelmi képességeinek, valamint a szövetségi kötelezettségek figyelembevételével a **HVK HDMCsF-ség** tervezi meg, amelynek során meghatározásra kerülnek az egyes katonai szervezetek konkrét feladatai térben és időben egyaránt.

Az így meghatározott feladatokhoz hozzárendelésre kerülnek az **MH ÖLTP** szakemberei által a feladatok végrehajtásához szükséges erőforrások (eszközök, anyagok, szolgáltatások) a veszteségek pótlások figyelembevételével. Ezen erőforrások a hadművelet során a MH készleteinek folyamatos feltöltését szolgálják és a nemzetgazdaság által kell, hogy biztosításra kerüljenek.

A hadműveleti feladatokhoz az erőforrások tervezése a szakanyag-nemfelelős szolgálati ágak (szakágak) által kiadott, valamint a különböző hadműveleti és veszteség normák alapján kerül végrehajtásra. A NATO normák még nem minden területen kerültek átvételre, illetve bevezetésre a hadműveleti tervezés során.

Az „M” anyagi harcérték jelentéseket, amelyek alapján megállapítható készlethiány, a katonai szervezetek készítik el és küldik meg az **MH ÖLTP ellátó központjainak** további feldolgozásra. Az ellátó központok a jelentett hiányokat megvizsgálják és amennyiben azokat saját készleteikből pótolni tudják, akkor azt a katonai szervezetek részére soronkívüli ellátás formájában biztosítják.

A készlethiány pótlásának alapja az, hogy az érvényben lévő intézkedések szerint a katonai szervezetek „M” készleteinek feltöltve, illetve „M” utalványon biztosítottaknak kell lenniük. Az ellátó központok az „M” anyagi harcérték jelentésben minden olyan eszköz-, anyag-, szolgáltatáshiányt tovább jelentenek a szakmai előjáró szolgálatok felé, amelyeket nem tudnak a katonai szervezetek részére biztosítani, illetve saját „M” készletükben hiányként jelenik meg.

Az „M” készletek szintjének tervezése és megalakítása, valamint fenntartása a már említett szakanyagnemfelelős szolgálati ágak (szakágak) által kiadott, valamint a különböző hadműveleti intézkedésekben meghatározott normák alapján történik.

2001. szeptember és október hónapban – a **MH ÖLTP** vezetésével és **szakágaival** egyeztetett időpontban – végrehajtásra kerültek a MH ÖLTP alárendelt szakágainál a minősített időszakai logisztikai tervek felülvizsgálatával és az „M” normázottság helyzetének felméréseivel kapcsolatos interjúk.

Az interjúkészítés célja az volt, hogy felmérjük a minősített időszakai eszköz, anyag és szolgáltatási igények összeállításának folyamatrendjét, valamint a minősített időszakai normázottság helyzetét, összegyűjtsük azokat a szabályzókat, utasításokat, belső rendelkezéseket, amelyek a fenti tárgyban hatályosak.

A szakágak általában rendelkeznek a minősített időszakot szabályozó utasításokkal, intézkedésekkel, azonban csak néhány szakág rendelkezik ideiglenes tábori hadinormával, amely kifejezetten a minősített időszakai tevékenységek normáit tartalmazza. Általában feladathoz kötött, elemi normagyűjteményeik ezen időszakra nincsenek. Béke normagyűjteményekkel azonban a repülő és az elektronikai szakterület kivételével minden szakág rendelkezik.

A szabályzók és a normagyűjtemények a szakági főnökségeken, alosztályokon, az ellátó központoknál és a csapatoknál is megtalálhatóak, amelyeket a szakágak és tervező szervezetek az „M” időszakai igények összeállításánál, továbbá a szükségletek számvetésénél, az ellátás megtervezésénél, a technikai kiszolgálások tervezésénél alkalmazzák.

Nem minden szakág és azok nem minden tevékenysége került lefedésre normákkal, illetve az „M” időszakai katonai feladatok nagy része nem rendelkezik normatívákkal, vagy mutatószámokkal. A normák nagy részének átdolgozása szükséges, mivel döntő többségük az 1970-es évek előtt keletkeztek és a NATO-hoz való csatlakozással a szövetségi rendszer követelményeihez való igazításuk is aktuálissá vált. Több szakágnál tervezik a tábori hadinormák, illetve az egyéb normagyűjtemények NATO követelmények szerinti átdolgozását is.

Az „M” időszakai eszköz, anyag és szolgáltatási igények alapvetően a **1041/1994. (V. 31.)** kormányhatározat, a **64/1995. (HK. 1/1996)** HM utasítás, a **03/1992.** MH ATFCSF intézkedés előírásainak alapján kerülnek meghatározásra.

Alaputasításként szerepel továbbá a **Fegyverzeti és Technikai Eszközök Eszközjegyzéke** és számos szakági főnöki utasítás, az állománytáblák és az ideiglenes tábori hadinormák.

Az eszközök, anyagok és szolgáltatások nagy többségében a **Fegyverzeti és Technikai Eszközök Cikkjegyzéke**, az ideiglenes tábori hadinormák, egyéb cikkjegyzékek, valamint a **HETK** kódjegyzékek alapján kerülnek azonosításra.

Az igényelt mennyiség meghatározásának alapja az „M” anyagi harcérték, a prognosztizált veszteségek, a béke hiányok összege, valamint a minősített időszakai létszám alapján számított szükségletek és a béke időszakban rendelkezésre álló készletek közötti különbség. A kiképzés-technika vonatkozásában az igényelt mennyiséget az „M” kiképzési feladatok határozzák meg. A mérésügy területén az éves helyzetjelentés a katonai szervezetek igényeit tartalmazza, mivel norma szerinti ellátás nincs, így az gyakorlatilag igény alapján történik.

A szolgálati ágak nagy többsége a mindenkori aktuális beszerzési árakkal számol, kivétel az élelmezés és a ruházat, ahol átlagolt beszerzési árakkal, illetve az adott évre érvényes elszámoló árakkal számolnak. Az elhelyezés és a kiképzés technika területén nem történik minősített időszakai beszerzés, illetve szolgáltatás.

A veszélyeztetettségi időszak igényeinek ütemezését alapvetően a csapatok szükséglete, a készletfogyás mértéke, illetve az a követelmény határozza meg, hogy lehetőség szerint a készletek feltöltöttsége a veszélyeztetettségi időszak végére közel 100 %-os legyen. A legbonyolultabb az ütemezési igényeket a repülő műszaki szakterületen meghatározni, mivel igényeik importból származnak. Az elhelyezés és a kiképzés technika területén a veszélyeztetettségi időszakai igények nem kerülnek ütemezésre, mivel már békében rendelkeznek a szükséges eszközökkel, anyagokkal.

A háborús időszak eszköz, anyag és szolgáltatás igénye meglehetősen eltérő módon kerül meghatározásra. Az elektronikai szolgálatnál a **HVK HDM CsF-ség veszteség számításai**, illetve a tényleges szükségletek alapján, a fegyverzetnél az elrendelt 30 napos készletek, javítási normák és normaidők alapján, a közlekedés, üzemanyag, élelmezés, ruházat és az elhelyezés vonatkozásában az ideiglenes tábori hadinormák, illetve a háborús hadinormák alapján, a műszakinál – mivel elsősorban javítási igények jelentkeznek – az „M” javító kapacitás és a veszteségszámvetések alapján kerül meghatározásra.

A hadiipar és a nemzetgazdaság lehetőségei határozzák meg, hogy az adott szolgálat igényei milyen formában kerülnek kielégítésre. A speciális haditechnikai eszközök vonatkozásában a rögzített ipari kapacitás lekötése a meghatározó. Azon szolgálati ágaknál, amelyek részére béke időszakban is folytatnak hasonló termelést a nemzetgazdaságban, az igények kielégítése folyó termelésből történik. Az elhelyezés és a kiképzés technika vonatkozásában a minősített időszakai szükségletek már béke időszakban is rendelkezésre állnak. A vegyivédelem területén vannak államigazgatási felmérés után biztosítandó igények, melyek olyan területeken jelentkeznék, amelyekre a közelmúltban nem volt igény, illetve olyan feladatra, amelyre nem rendelkeznek gyártóval, illetve vállalkozóval.

Egyes szolgálati ágak nem vagy csak részben rendelkeznek adatokkal a beszállítóknál, (elektronika, humán, műszaki, térképészet), mások teljes körű információkkal rendelkeznek, mert a béke beszállítók a minősített időszakai igénykielégítőik is (közlekedés, üzemanyag, ruházat, élelmezés).

A jelenlegi tervezésben csak a nemzetgazdasági igények kerülnek megfogalmazásra, míg azon „M” időszakai igények, amelyek a tárca folyó költségvetéséből kerülnek kielégítésre nem jelennek meg a költségvetésben elkülönítve, vagy legalább megjelölve.

A tervezés során az 1041/1994. Korm. határozat mellékleteiben előírt táblázatokot használják a tervező szervezetek. Ezen táblázatokban az igényelt erőforrások *menyiségi és érték* szerinti kimutatásban, valamint a rendkívüli időszak felosztásának megfelelően *veszélyeztetettségi, helyreállítási és háborús időszakra* bontva kerülnek bemutatásra.

A piacgazdaság körülményeihez igazodó egyik legfontosabb alapelv, hogy a rendkívüli állapot időszakai igények kielégítésének tervezése a Honvédségben is a nemzetgazdaság folyamataiban megfigyelt, statisztikai és egyéb módon előállított tényadatokon alapuló **követő tervezési módszerrel** történik.

Az igények következő alapvető típusokba sorolhatók be:

A) Eszközök, objektumok és szakemberek igénybevétele

E csoportba kell sorolni a Honvédség által igényelt egyes, a nemzetgazdaságban **meglévő** technikai eszközöket, polgári objektumokat, a tartalékos személyi állományt, a honvédség részére meghagyásban részesített szakembereket.

B) Folyó termelésből és készletből történő igény

A honvédség részére szükséges eszközök, anyagok és szolgáltatások azon körét, melyeket *folymatosan üzemelő* hazai termelő-, szolgáltató kapacitások állítanak elő (és/vagy készleteznek), és amelyekből a szükséges feltételek biztosítása esetén a rendkívüli állapot időszakai igény teljes mértékben és kellő időben kielégíthető, folyó termelésből (készletből) teljesíthető igények közé kell sorolni.

E csoportba tartoznak a működő hazai kapacitásokon ismert átfutási idővel előállításra kerülő termékek, szolgáltatások többsége, energiahordozók, élelmiszerek, egyéb ipari és mezőgazdasági termékek és részben (10-15%-ban) a gyógyszerek is. Ide sorolandók a törvény alapján kötelező készletezési előírás szerint a forgalmazónál tárolt anyagok (pl.: üzemanyag) és általában a nemzetgazdaságban készletezett, közvetlenül nem védelmi célú termékek (termeléshez szükséges alapanyagok, egyes alapvető fogyasztási cikkek).

C) Védelmi célú tartalék igény

A Magyar Köztársaság Kormánya a nemzetgazdaság egésze részére az alkotmányban meghatározott minősített helyzetekben felhasználható **védelmi célú tartalékot (ÁT)** és **rögzített ipari kapacitást (IK)** tart fenn, amelyet a Honvédség – az előzetesen megadott igényeire tárolt mennyiségben – is felhasználhat. Az ÁT és IK összetételét, valamint a tartalék rendeltetését figyelembe véve, *a Honvédség igényei az alábbi tartalékkészletekbe sorolhatók be:*

a) Gazdaságbiztonsági Tartalék (GT)

A Honvédség rendkívüli állapot időszakai működését jelentősen befolyásoló, *alapvetően fontos* energiahordozókat, import alapanyagokat, kohászati, vegyipari, papír-, nyomda-, egyéb ipari és élelmiszeripari termékeket tartalmazhat. A **GT** vagyoneértékéről, összetételéről a Kormány dönt.

A GT-vel történő gazdálkodás folyamatának irányítását a Gazdaságbiztonsági Tartalékolási Tárcaközi Bizottság (GTTB) végzi, amelyben a Honvédség érdekeit a Honvédelmi Minisztérium képviseli.

b) Állami Egészségügyi Tartalék (ÁEüT)

A Polgári szükségleteken kívül a Honvédség háborús sérültjeinek ellátásához szükséges gyógyszereket, gyógyászati anyagokat és eszközö-

ket, valamint a szükségkórház-rendszer működését biztosító felszereléseket tartalmazhat.

c) Állami Céltartalék (ÁC)

A Honvédség részére biztosított ÁC a Honvédség rendkívüli állapot időszakai igényei kielégítéséhez szükséges nélkülözhetetlen anyagokat, alkatrészeket, félkész- és késztermékeket tartalmazhat, amelynek felügyelője a kijelölt illetékes minisztérium.

A készletek fejlesztése a Pénzügyminisztérium védelmi felkészítési célú központi költségvetéséből pénzeszközzel történik.

A Honvédelmi Minisztérium felügyelete alá tartozó ÁC készletek tárolását, nyilvántartását, kezelését, fejlesztését, selejtítését, az anyagnem szerint illetékes szolgálatfőnökség – alárendeltjei útján – végzi. Fenntartási költségeit az anyagnem szerint illetékes szolgálatfőnökség saját költségvetési keretéből tervezi, fedezi.

d) Rögzített Ipari Kapacitás (IK)

A tartalékolás különleges formája. A polgári és egyéb igényeken kívül a Honvédségnek alapvetően fontos termékek gyártásához, vagy javításához szükséges, adott időszakban aktivizálható kapacitás (hidegkapacitás) igényeket tartalmazhat.

A fenntartási költségek fedezetét a Pénzügyminisztérium a védelmi felkészítési célú központi költségvetésből biztosítja a teljesítő szervezetekkel szerződést kötő minisztérium részére. A fenntartási költségtérítés összegének elosztásáról évente a Kormány dönt.

D) Importigény

A Honvédség azon igényei, amelyek az előző igénytípusokkal nem biztosíthatók, az Importigény kategóriába sorolhatók. Az igények e csoportba való sorolásánál figyelembe kell venni, hogy az érvényben lévő nemzetközi egyezmények és egyéb tiltó rendszabályok következtében az import szerepe a rendkívüli állapot időszakai igény-kielégítésben csak korlátozott lehet. Ezért az importbeszerzéseket úgy kell tervezni, hogy azok lehetőleg a veszélyeztetettségi időszak elején kerüljenek végrehajtásra.

E) Államigazgatási felmérés után biztosítható igény

A Honvédség azon igényei, amelyekre gyártó, szolgáltató megjelölési javaslatot a Parancsnokság nem tud tenni, az államigazgatási felmérés után biztosítható igény kategóriába sorolhatók.

Ebben az esetben a gyártó, szolgáltató szervezetek felkutatása, kapacitás biztosítása – a Parancsnokság javaslata nélkül – az illetékes minisztérium feladata.

A minősített időszak tervek tényadatainak elemzése (1994 – 2002)

A minősített időszak tervek 1994. – 2002. évek tényadatait elemezve megállapítható, hogy a nemzetgazdaság védelmi felkészítése, a védelmi célú tartalékolási tevékenység megvalósítása, a Magyar Honvédséggel szemben támasztott jogszabályi követelmények érvényesítése érdekében a minősített időszak igény fő összege 1994. évhez viszonyítva 2002. évben a többszörösére növekedett, a változás **559,49 %**-os.

Az adatok tükrözik a Magyar Honvédség eszközei létszámában bekövetkezett (egyre több az elhasználódott, hadihasználatra csak gyári javítás után alkalmas eszköz), illetve a haderő reform kapcsán végrehajtott szervezeti változások, valamint hazánk NATO-hoz való csatlakozásának hatását, továbbá a nemzetgazdaságban bekövetkezett változásoknak az árszínvonalra gyakorolt hatását is.

Az 1997. – 2002. év terv adatainak a minősített időszak igények megoszlását és a biztosítás típusa szerinti csoportosítását illetően a felhasznált forrásadatok szerint megállapítható, hogy az igények biztosítása során **a vizsgált időszakban átlagosan:**

- az államigazgatási felmérés utáni biztosítás 2%-kal csökkent,
- az import aránya 5%-kal emelkedett,
- a rögzített ipari kapacitás vonatkozásában szintén 5%-os a növekedés,
- a védelmi célú tartalékokat érintően 6% volt a csökkenés mértéke,
- a folyó termelés részaránya pedig 8%-kal növekedett.

Összességében – a tényadatok figyelembevételével – **megállapítható**, hogy az államigazgatási felmérés utáni biztosításról, az importról és a védelmi célú tartalékképzésről elmozdulás történt, a rögzített ipari kapacitás és a folyó termelésből megvalósuló igénybiztosítás javára.

Az igényeket részleteiben, a biztosítás típusa szerint évenként elemezve megállapítható, hogy a folyó termelésből való lebiztosítás 1997-ben, a százalékos megoszlásban igen jelentős arányt képvisel, 1998-ban pedig már közel felét teszi ki az összes igény fedezetének. 1999-ben valamivel ismét növekedett a mértéke, majd az azt követő két évben változás nem történt. Ezt követően mindez 2002-ben a tervek szerint csekély részben csökken. *A védelmi célú tartalék szerepe 1998-ra 4 %-kal, 1999-re pedig 1 %-kal csökkent. Az így elért részesedés aránya a következő években történő stagnálást követően 2002. évre szintén 1%-kal csökkent.*

Ennek magyarázataként részben az szolgál, hogy egyrészt megtörtént az elavult eszközök kivonása a készletekből, valamint a létszámcsökkentés folytán kevesebb felszerelés is elegendő, tehát nincs szükség a selejtezés utánpótlására. Másrészt a folyó termelésből történő biztosítás 1997-hez viszonyított jelentős (10 % körüli) növekedése annak tudható be, hogy vannak folyamatos beszállításra képes cégek, valamint az MH tároló kapacitásai nem engedik meg, hogy a szükséges mennyiséget tárolja, míg egy adott cég képes annak tárolására (lásd üzemanyag – MOL Rt.). A védelmi célú tartalékok csökkenésében jelentős szerepet játszik azok fejlesztésének elmaradása és így az igények más biztosítási lehetőségre történő átcsoportosítása.

A rögzített ipari kapacitás 1997-ben és 1998-ban egyező mértékű volt, majd a következő három évben csökkent. 2002-re azonban ez az arány szinte duplájára módosult. E célkitűzés megvalósulása előnyös lenne abból a szempontból, hogy így közel egyötöd részt tenne ki a lebiztosításban, amire biztosan számítani lehet. Azonban figyelembe kell venni, hogy a termelő vállalatok rögzített ipari kapacitásukat csak akkor kötik le, amennyiben ez gazdaságilag előnyös számukra.

Az import részaránya 1998-ra emelkedett és évente 1-1 százalékkal csökkent 2000-ig bezáróan, majd az azt követő évben változatlan maradt. 2002-re pedig csak 1/5-öd részben van jelen az igények lefedésében. Ebben az orosz reláció csökkenése is nagy szerepet játszik. Az adatokból állapítható meg, hogy a nemzetgazdaság fejlődésével összhangban az import részaránya csökkent.

Az igények teljes lefedettsége érdekében jelen van az államigazgatási felmérés utáni „hiánypótlás”, amely 1998-ra jelentősen lecsökkent, így az igénybiztosításban alig képviselteti magát. Az arány 1999-re némileg emelkedett és 2001-ig változatlan maradt. A prognózis 2002-re sem jelzett jelentősebb növekedést, ami arra enged következtetni, hogy számottevően nem változik azon igények biztosításának módja, amelyekre jelenleg nincs gyártó cég és a minősített időszakban határozati úton kerülne kijelölésre.

Az 1997. – 2002. évi minősített időszakai igények adatainak átlagát csoportosítva a biztosítás típusa szerint (*lásd 1. sz. grafikon*), megállapítható, hogy **az igények összetételében átlagosan:**

- a folyó termelés 49 %-os,
- az „M” idejű folyó termelés 1 %-os,
- az import 26 %-os,
- a rögzített ipari kapacitás 13 %-os,
- a védelmi célú tartalék 7 %-os, részarányt képvisel.

A nemzetgazdasági erőforrások igénybevételének a **rendkívüli állapothoz** kapcsolódó időszakok igényei 2002. évben legnagyobb részben a veszélyeztetettségi-, kisebb arányban a háborús- és közepes mértékben pedig a helyreállítási időszakhoz kapcsolódik.

A tervadatok fő összegeinek százalékos alakulását 1994. évhez viszonyítva **a 2. sz. grafikon** mutatja be, a változás 2002. évben 559,49 %-os.

Az 1997. – 1999. évek adatai alapján a **rendkívüli állapothoz** kapcsolódó időszakok, valamint igényfajták szerinti csoportosítására vonatkozóan megállapítható, hogy a minősített időszakai igényeknél, a veszélyeztetettségi időszak tekintetében nagymértékű, míg a háborús- és a helyreállítási időszakoknál kismértékű növekedés következett be. **A veszélyeztetettségi időszakban történt nagymértékű növekedés arra vezethető vissza, hogy az MH készleteiből kikerültek az inkurrens eszközök és anyagok, amelyek pótlására nem áll rendelkezésre pénzügyi fedezet, így a készlethiányok megjelenítésre kerülnek a nemzetgazdasági igények között, ami alapvetően a minősített időszakai tervek realitását kérdőjelezi meg.**

A vizsgált időszak 1994.-2002. év adatainak fő összegeit elemezve és az 1998. évhez viszonyítva megállapítható, hogy a Magyar Honvédséggel szemben támasztott jogszabályi követelményekkel összhangban, dinamikusan változik az ország védelmére és a szövetségi kötelezettségekre történő katonai felkészülés; különösen napjainkban, 2003-ban.

Az 1994. és 1995. évben még töredéke, csak egyharmada volt a minősített időszakai igény az 1998. évinek. 1996-ra viszont mindez már valamivel több, mint 50 % fölé emelkedett, ami az előző évhez (1995) viszonyítva 63, 62% növekedést jelent. Ez a tendencia 1997. évben is megmaradt, sőt csekély mértékben, pozitív irányban változott 1996-hoz képest, ami 66, 65 %-os növekedés jelentett. 1998-tól 2000-ig bezárólag viszont évről-évre 10% körüli növekedés figyelhető meg az igények alakulásában. A 2001. évi igény változatlan maradt az előző évhez képest, ami a haderő átalakítás miatt elmaradt minősített időszakai igények pontosításával magyarázható. A számadatokból is jól megfigyelhető, hiszen a 2002-re előirányzott igény 1998-hoz képest már közel 86 %-kal magasabb, 2001-hez képest pedig 47 %-kal több. A vizsgált időszak első évéhez, 1994-hez viszonyítva pedig már csaknem 5, 6-szeres az arány.

A jelenlegi erőforrás igényterv rövid értékelése

A jelentés a Magyar Honvédség Vezérkari Főnökének **24/1996. /HK 9./** számú intézkedésben meghatározottak szerint került elkészítésre és felterjesztésre. A terv tartalmaz egy rövid szöveges részt és a kormányhathatározat, valamint a **64/1995. HM utasításban** előírtaknak megfelelően táblázatos kimutatásokat a minősített időszakai igényekről, azok kielégítési módokonkénti csoportosításában.

A szöveges jelentésben a rendkívüli állapot időszakának módosított igényei és az ezzel összefüggő feladatok előző évi végrehajtásának tapasztalatait, problémáit, értékelését tartalmazó összesített igények nem kerültek részletesen értékelésre.

A szöveges értékelés nem terjed ki arra sem, hogy az igényelt erőforrások biztosítása esetén milyen feladatok végrehajtása lehetséges, illetve nem biztosítása esetén melyek nem hajthatók végre. Ezzel együtt nem állapítható meg az sem, hogy a feladatok teljesítése, illetve nem teljesítése milyen katonai, védelmi képességek jöhetnek létre vagy nem jönnek létre.

A tervezés során a minősített időszaki igények létszámadatai az anyagnemfelelős szolgálatoknál nem egységesen a 2002. évre kerültek tervezésre. Egyes szolgálatnál az MH átalakítási létszámadatokkal is számoltak.

Nem került szöveges értékelésre a vegyi-védelmi, egészségügyi, közlekedési, térképész, kulturális, mérésügyi szakterület.

A mellékletek (terv táblázatok) vizsgálata során megállapítható, hogy:

- Az igényelt ***”termék / szolgáltatás”*** rovatban BTO (Belföldi Termék Osztályozás), HTJ (Hadiipari Termékjegyzék), HR (Harmonizált Rendszer), TEÁOR (Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere) szám a ruházati és az egészségügyi szakterület kivételével hiányosan került kitöltésre, tehát az igények nem azonosíthatók pontosan.
- A ***”megnevezés”*** rovatban (termékféleség) nem került részletesen kibontásra (konkrétan megnevezve) az igényelt eszköz, anyag és szolgáltatás típus és kialakítás szerinti bontásban, csak termékcsoportok vannak meghatározva (pl. abroncs köpenygyártás – mivel minden egyes típusú gépjárműhöz más és más típusú abroncs kell, így milyen típusú abroncs biztosítása szükséges).
- Az ***”egységára”*** rovatban a megjelölt egységárak nem lehetnek pontosak annak köszönhetően, hogy az igények megnevezése nem konkrét (termékcsoportok kerültek megnevezésre).
- A ***” béke időszak éves felhasználása”*** rovatban nem kerülnek kitöltésre sem a mennyiségi, sem az érték mutatók.
- A ***”megjegyzés”*** rovatban több szakterületnél (páncélos- és gépjármű-technikai, műszaki-technikai, élelmezési, közlekedési szakterület) hiányzik, illetve hiányos a szolgáltató, gyártó szervezet megnevezése.

Következtetések az igénytervekre vonatkozóan

A jelenlegi tervezési rendben a megadott igények megalapozottsága azért kérdő-jelezhető meg, mert alapvetően nem mutatható ki, hogy **az adott igény milyen feladat végrehajtása érdekében** született. Tehát a tervezés nem feladat orientált, hanem csak egyes erőforrás igények (natúráliaiák) jelennek meg igényként.

Ennek következtében nem kapcsolhatók össze és nem vizsgálhatók az „M” időszaki katonai feladatok és az azokhoz kapcsolódó erőforrások reális megítélése, ami a megalapozottság alapvető kritériuma lenne.

Az „M” időszaki katonai feladatok nagy része nem rendelkezik normatívákkal, vagy mutatószámokkal, illetve nem kapcsolható az erőforrás igényhez a költségigény és nem kerül képzésre a költségvetési igény.

A jelenlegi tervezésben csak a nemzetgazdasági igények kerülnek megfogalmazásra, míg azon „M” időszaki igények, amelyek a tárca folyó költségvetéséből kerülnek kielégítésre nem jelennek meg a költségvetésben elkülönítve, vagy legalább megjelölve. Így valójában nem választhatók szét a béke és „M” időszaki eszköz-, anyag- és szolgáltatás igények, nem tervezhetőek pontosan az „M” időszaki igények költségei.

Az 1994.-2002. év tervadatainak fő összegeit vizsgálva megállapítható, hogy a Magyar Honvédséggel szemben támasztott jogszabályi követelményekkel összhangban, dinamikusan változik az ország védelmére és a szövetségi kötelezettségekre történő katonai felkészülés, ami kivont, előregedett technikai eszközöket, anyagokat felváltó eszközök, anyagok és az üzemeltetésükhöz szükséges szolgáltatások nemzetgazdaságból történő lebiztosításának folyamatos növekedését eredményezte.

A tervekben használt **termékcsoport azonosító rendszerek (BTO, HTJ, HR, TEÁOR)** kód rendszere jelenleg *nem kapcsolható sem a HETK-hez, sem a NATO kodifikációs rendszerhez*, ezáltal a tervezett igények nem azonosíthatók be egyértelműen sem a szakágak, sem a nemzetgazdaság által.

A termék csoportonkénti meghatározás *nem teszi lehetővé* az eszközök, anyagok és szolgáltatások *pontos, konkrét specifikálását* és azok előszerződésben történő lebiztosítása során a beszerzésekhez hasonló részletes műszaki paraméterek előírását a gyártó (hideg kapacitást fenntartó) cég részére.

A tervben szerepeltetett *egységárak* csak *átlagolt*, termékcsoportra megállapított árak lehetnek, ezért azok nem mutatják az igények pontos, de még a közgazdaságilag elfogadható becsült költségét sem, ami egyértelműen ahhoz vezet, hogy nem lehet reálisan megtervezni az „M” időszaki igények költségeit.

A béke időszak éves felhasználásának kimutatása megítélésem szerint nem szükséges az „M” időszaki igénytervezéshez, így a fenti rovat szükségtelen (törölni kell), amit az is mutat, hogy nem került kitöltésre a tervekben.

A szolgáltató, illetve gyártó szervezet feltüntetése csak javaslatként szerepelhet, azonban nem feltétlenül szükséges a megnevezése, mivel a szakág nem rendelkezik olyan információkkal az adott szervezetről, ami alapján eldönthető az, hogy képes-e az adott gazdálkodó szervezet a felmerült igények kielégítésére. Ezen kívül a tervezett igény kielégítése (főleg amiatt, hogy termékcsoportok kerültek meghatározásra és nem specifikált eszköz, anyag és szolgáltatás igények) több gazdálkodó szervezet által is történhet.

Az igények tárcaszintű kezelésének feladatai az igénytámasztás időszakában

Az MH által a tárgyévre vonatkozóan összeállított minősített időszaki eszköz, anyag és szolgáltatás igények a Honvéd Vezérkarfőnök jóváhagyásával a jelenlegi rendszerben felterjesztésre került a tárgyévet megelőző év március 15-ig a **HM Haditechnikai Fejlesztési és Beruházási Főosztályra**, amely felelős volt az igények tárcaszintű kezeléséért.

A tárcaszintű kezelés alapfeladata volt a beérkező igények számszaki áttekintése, a kirívóan nagy igények kiszűrése és pontosítása a felterjesztő szervezet tervezőivel, majd ezen igények csoportosítása a különböző igényteljesítő minisztériumok szerint és ügyiratban történő megküldése a HM Védelmi Hivatal, a Gazdasági Minisztérium és az igény kielégítésben érintett további minisztériumok részére.

Az igények azon része, amely folyó termelésből és rögzített ipari kapacitásból kerül kielégítésre, megküldésre kerül a **HM Technológiai Hivatal** részére. *A Hivatal a rendkívüli állapot időszaki – hazai gyártásból,*

folyó termelésből – igények, az igényeket kielégítő gyártók, szolgáltatók ismeretében:

- a) áttekinti a gyártási dokumentációk biztosítottságának helyzetét;
- b) kapcsolatot tart a gyártó, vagy a szolgáltató szervezetekkel, ellenőrzi a gyártási dokumentációk meglétét, érvényességét, a titokvédelmi rendszabályok betartását;
- c) biztosítja a szükséges minősítéssel ellátott gyártási dokumentációkat a gyártók, szolgáltatók részére;
- d) kialakítja, illetve pontosítja a rendkívüli állapot időszakára szóló minőségbiztosítás rendjét, folyamatát.

Az igények azon része, amely importból kerül kielégítésre, megküldésre kerül a **HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal** részére. A **HM BBBH** szervezi és koordinálja a Honvédség rendkívüli állapot időszaki igényei teljesítésével kapcsolatos hazai és importbeszerzési feladatokat. ***Ennek keretében:***

a) ***Hazai beszerzésekkel kapcsolatban:***

- a rendkívüli állapot időszaki igények és azok teljesítését végző gyártó és szolgáltató egységek ismeretében előkészíti, és naprakészen tartja a beszerzési tevékenységgel összefüggő okmányokat, terveket, megrendeléseket stb.,
- az illetékes minisztériumok által kötött szerződések alapján kapcsolatot tart a gyártó vagy szolgáltató igényteljesítő szervezetekkel és rendszeresen pontosítja, meghatározza a szállítás, az átadás-átvételt stb. módját, helyét, idejét, ütemezését.

b) ***Import beszerzésekkel kapcsolatban:***

- az igények ismeretében a kapcsolatok felvétele nélkül végzi a piacutatást, illetve a gyártók felkutatását. A rendkívüli állapot időszaki igényekről információt, megrendelést nem ad,
- a gyártókból, szolgáltatókból szükség szerint tartalékokat képez arra az esetre, ha a tervezett cég az adott időben a teljesítést nem vállalja,

- előkészíti a megrendeléseket és az importbeszerzések végrehajtására tervet készít,
- kialakítja az importbeszerzések rendkívüli állapot időszaki minőségbiztosításának rendjét, folyamatát.

A tervezett igények kielégítése során a HM megvizsgálta az **Állami Céltartalékból** történő kielégítési módban kért igényeket abból a szempontból, hogy azok között megtalálható-e a HM által kezelt gépjármű alkatrészeket tartalmazó **ÁC** készletből történő igény. A HM tárca ezen **ÁC** készlet felügyelője, mint kijelölt illetékes minisztérium.

A készletek fejlesztése a **Pénzügyminisztérium védelmi felkészítési célú központi költségvetéséből** pénzeszközzel történt, így 2001. évben erre a célra a HM tárca bruttó 10 M Ft-ot kapott, mint programfinanszírozási költséget.

A Minisztérium felügyelete alá tartozó **ÁC** készlet tárolását, nyilvántartását, kezelését, fejlesztését, selejtítését, az anyagnem szerint illetékes **MH Páncélos- és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség** végzi. Az **ÁC** készlet kezelésével a **HM Currus Rt.** van megbízva. A készlet a megalakítása óta ugyanazon eszközökhöz tartalmaz alkatrészeket, illetve néhány új eszközökhöz is, azonban a rendszerből már kivont eszközökhöz is tartalmaz alkatrészeket.

A 65/1995. HM utasítás alapján az **ÁC** készlet fenntartási költségeit az anyagnem szerint illetékes szolgálatfőnökség (MH PCGTSZF-ség) saját költségvetési keretéből tervezi, fedezi, míg a készletek fejlesztésére – a rendelkezésre bocsátott pénzeszköz erejéig – tervet készít, a költségkeret felhasználásáról pedig elszámolást. A fejlesztési tervet külön intézkedésre, az elszámolást – ha volt fejlesztési keret – a tárgyévet követő év január 31-ig megküldi a Minisztériumnak.

A tervezés folyamatában a másik fontos védelmi célú tartalék, amelyből az igények kielégítésre kerülhetnek, a **Gazdaságbiztonsági Tartalék** készletek. A Magyar Honvédség a **GT**-ben szereplő igényeit évente pontosítva a HM utasítás előírt módon terjeszti fel. Ettől eltérő pontosítást csak külön intézkedésre hajt végre. A pontosított igények további kezelése a **HM HFBF**-en keresztül valósult meg.

A **GT**-t kezelő **Tartalékgazdálkodási Közhasznú Társaság** a Honvédség részére igényelt készleteket – a piacgazdálkodás viszonyai között

– a rendelkezésre álló pénzeszközök függvényében tölti fel. A meglévő készleteket a MH által megadott ütemezésben bocsátja rendelkezésre.

A GT készletben a Honvédség részére tárolt eszközök és anyagok mennyisége nem minden esetben elégítik ki az igényeket, mivel a készletek a pénzeszközök függvényében kerültek és kerülnek kialakításra, ami azt jelenti, hogy nem az igények határozzák meg a készlet nagyságát, hanem a rendelkezésre álló pénzeszközök. *A Honvédség a készletben lévő eszközök és anyagok frissítését kivásárlással segíti elő, ami csak egyes anyagok (főleg ruházati anyagok) vonatkozásában valósul meg, míg más anyagok (gumiabroncs) és eszközök (vegyivédelmi védőfelszerelés) esetében a szűkös költségvetési keretek miatt ez nem valósul meg, illetve a vegyivédelmi eszközök mennyisége nem éri el az igény szintjét, a gumiabroncsok döntő többsége pedig már nem használható fel.*

A GT-vel történő gazdálkodás folyamatában a Gazdaságbiztonsági Tartalékolási Tárcaköz Bizottság (GTTB) ülésein a Honvédség érdekeit a Honvédelmi Minisztérium képviseli.

A **HM Védelmi Hivatal**, mint a HM tárca más minisztériumokkal és külső szervezetekkel történő egyeztetésre illetékes szervezete, nagyon fontos szerepet játszik mind az igények kielégítésének koordinálásában, mind a védelmi célú készletek pontosításában és az azok kezelésével kapcsolatos feladatok végzésében.

A HM Védelmi Hivatal részt vesz (szavazati joggal) a **GTTB** ülésein, az **ÁC** készlet fejlesztésére fordítható pénzkeret megállapításában, valamint a **Megyei Védelmi Bizottságok** irányítása útján az MH igények kielégítésével is foglalkozik.

Az igény kielégítést végző minisztériumok feladatrendszere

A HM Védelmi Hivatal az MH igények azon részét, amely a Honvédség által igényelt egyes, a nemzetgazdaságban meglévő technikai eszközöket, polgári objektumokat, a tartalékos személyi állományt, a honvédség részére meghagyásban részesített (lebiztosított) szakembereket, valamint a közigazgatási területeket (megyéket) érintő igényeket a Megyei Védelmi Bizottságok részére megküldi és pontosításuk (a biztosíthatóság vizsgálata) után a megyei jegyzékeket összesíti és visszatájékoztatást ad a HM HFBF részére.

A HM által a tárgyévet megelőző év április 30-ig megküldött a Magyar Honvédség minősített időszakos eszköz-, anyag- és szolgáltatás igény-

neyeit tartalmazó terveket a **Gazdasági Minisztérium**, mint az igény-kielégítés fő koordinátora és az ebben résztvevő további minisztériumok a teljesítés érdekében megvizsgálják és megkeresik azon gyártó, szolgáltató cégeket, amelyek az igényelt eszközök, anyagok, vagy azokhoz szükséges alkatrészek gyártásával foglalkoznak, illetve szolgáltatásokat végeznek.

A cégekkel történő egyeztetések eredményeként az igény-kielégítést vállalókkal a GM előszerződést köt, amely alapvetően termékcsoportok gyártására, illetve szolgáltatások majdani igénybevételére szól. Ezen előszerződések nem tartalmaznak konkrét termék megnevezést, és nem tartalmazzák annak egyértelmű specifikációját.

A cégekkel történő egyeztetést és az előszerződések megkötését a kormányhatározatnak megfelelően a GM a tárgyévét megelőző év november 30-ig végzi, majd ezen előszerződések egy-egy példányát, valamint a lebiztosított eszközök, anyagok és szolgáltatások listáját megküldi a HM részére.

A határidőkből jól látható, hogy az igények megküldése és feldolgozás után a lebiztosításról történő visszaigazolás között több mint 7 hónap telik el, sok esetben még több is. Ez alatt az időszak alatt a Magyar Honvédségben végbemenő változások (szervezeti változások, létszámváltozások, átstrukturálások, haditechnikai fejlesztések, rendszerből történő kivonások stb.) nem kerülnek lekövetésre, mivel a tervezés csak egy fokozatú.

Az igények tárcaszintű kezelésének feladatai a biztosítás időszakában

A jelenlegi folyamatrendben az előszerződések 1 – 1 példánya a HM Védelmi Hivatal, illetve a HM HFBF részére kerülnek megküldésre. A HM HFBF az előszerződésekben az igénytámasztó **MH logisztikai tervező szerve** részére megküldte az előszerződések a biztosítottság visszaigazolása érdekében.

Az MH ÖLTP szakszolgálatának többsége az elvégzett felmérések alapján évek óta nem rendelkezik sem információval (tételes igénybiztosítási kimutatással), sem konkrét előszerződésekkel az általa benyújtott igények vonatkozásában.

A biztosítottságról a HM szervektől az igénytámasztó MH szervek nem kapnak olyan visszatájékoztatót, amelyben tételesen kimutatásra kerül, hogy mely igények és milyen módon kerülnek kielégítésre és mely igények nem kerülnek, vagy csak részlegesen kerülnek biztosításra. A tételes kimutatás nélkül az MH tervező szervezetei nem képesek meghatározni azokat a feladatokat, amelyek a hiányzó eszközök, anyagok és szolgáltatások miatt nem lehet, vagy csak részben lehet végrehajtani.

Az MH tervező szervezetei nem rendelkeznek olyan kimutatással, amelyben tételesen felsorolásra kerülnek azon erőforrások, amelyek nem kerülnek lebiztosításra, így nem is tudnak további lépéseket tenni annak érdekében, hogy az erőforrások biztosítása megtörténjen, illetve ha ez végképpen nem lehetséges, akkor a feladat erőforrások hiányában törésre kerüljön.

A fentiek miatt nem derül ki az, hogy a Magyar Honvédség a minősített időszakban támasztott igények biztosítottsága esetén milyen katonai-védelmi képességekkel fog rendelkezni, illetve melyekkel nem.

Következtetések a jelenlegi tervezési rendszerre vonatkozóan

Hangsúlyoznom kell, hogy a fent leírt minősített időszaki tervezési folyamatok a jelenleg érvényben lévő jogszabályi háttér alapján kerültek bemutatásra. Tudni kell azonban, hogy a minősített időszaki tervezés tárcaszintű feladatainak végrehajtását 2001. szeptember 01-től a HM GTH végzi.

A nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezésének és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásának átdolgozása, amely alapvetően a jelenleg érvényben lévő **1041/1994. sz.** Kormányrendelet átdolgozását jelenti, valamint a HM összevonása a Honvéd Vezérkarral következményeként teljes és a kormányhatározattal összhangban történő átdolgozásra kell, hogy kerüljön a **64/1995. sz.** HM utasítás is az egységes tervezési rend, rendszer kialakítása érdekében.

A jelenlegi tervezési rendben a megadott igények megalapozottsága azért kérdő-jelezhető meg, mert alapvetően nem mutatható ki, hogy az adott igény milyen feladat végrehajtása érdekében született. Tehát a tervezés nem feladat orientált, hanem csak egyes erőforrás igények (naturáliák) jelennek meg igényként.

Ennek következtében nem kapcsolhatók össze és nem vizsgálhatók az „M” időszaki katonai feladatok és az azokhoz kapcsolódó erőforrások reális megítélése, ami a megalapozottság alapvető kritériuma lenne.

Az „M” időszaki katonai feladatok, amelyek nincsenek összefoglalva egy egységes minősített időszaki Katonai Szakfeladatrendben, nagy része nem rendelkezik normatívákkal, vagy mutatószámokkal, illetve nem kapcsolható az erőforrás igényhez a költségigény és nem kerül képzésre a költségvetési igény.

A jelenlegi tervezésben csak a nemzetgazdasági igények kerülnek megfogalmazásra, míg azon „M” időszaki igények, amelyek a tárca folyó költségvetéséből kerülnek kielégítésre nem jelennek meg a költségvetésben elkülönítve, vagy legalább megjelölve. Így valójában nem választhatók szét a béke és „M” időszaki eszköz-, anyag- és szolgáltatás igények, nem tervezhetőek pontosan az „M” időszaki igények költségei.

A költségvetési tervezés ilyen összemosása hasonló tartalommal tovább gyűrűzik a tárolás és az ellátás rendszerébe is. Ennek következtében az elvileg konstansnak tekintendő „M” készletek folyamatos mozgásban, változásban vannak a béke felhasználó igényeinek függvényében. Ez az állapot tisztázatlanná, követhetlenné és tényleges tartalmában megítélhetlenné teszi az „M” készletek megfelelőségét.

Ez az anomália a tervezés során abban nyilvánul meg, hogy a katonai és logisztikai tervező szervezetek „M” időszaki gazdasági tervezés alatt kizárólag ezen időszakban a nemzetgazdaságból biztosítandó igényeket értik.

Ebből következően egyrészt a tervekben megjelenő „M” időszaki igények nem tükrözik a valós igényeket, másrészt az „M” időszakra a haderőnél rendelkezésre állásra tervezett készletek kimaradnak az igénytervezésből. Mindez az „M” időszaki igények és a kielégítésüket szolgáló kapacitások összehangolatlanságát, rendezetlenségét és esetlegességét eredményezik.

A fentiek következtében egyértelműen nem kimutatható, melyek azok az igények (összigény), amelyek az „M” időszakokra jelentkeznek. A harctevékenységek időszakára vonatkozó igények kielégítésére nem készül külön terv, illetve a várható veszteségek pótolhatóságát nem vizsgálják. Az „M” időszaki tervek év közbeni karbantartását nem végzik és ezzel egyidőben az élő előszerződéses sem kerülnek pontosításra.

Az előszerződések jelenlegi rendszerének kiemelkedően fontos hiányossága, hogy azok nem kerülnek rendszeresen összehasonlításra tételen a megjelölt igényekkel, ebből következően a hiányzó kapacitások számbavétele nem történik meg folyamatosan, így módon a hiányos szállítási képességek hatásának vizsgálata az „M” időszak feladataira vonatkozóan elmarad.

Az elmúlt 8 év minősített időszaki terveinek elemzése alapján az adatokból levonható a következtetés, miszerint az egyre növekvő nemzetgazdasági igény azt tükrözi, hogy az MH készletei a minimális szintre csökkentek és ahhoz, hogy a hadinormák által előírt készletek a minősített időszakban a honvédség rendelkezésére álljanak elengedhetetlenül szükséges a nemzetgazdasági biztosítás növelése. Ennek azonban határ szabnak a gazdaság lehetőségei és az állam pénzügyi tartalékai.

Az egyes minősített időszakokra vonatkozó élő tervek adatai azt tükrözik, hogy az igények legnagyobb hányadát a veszélyeztettségi időszak, a legkisebbet a harctevékenységek veszteségpótlása képezi, amely egyértelműen bizonyítja azt, hogy az ágazatok a folyó költségvetésükből nem kielégíthető igényeiket a veszélyeztettségi időszak túltervezett igényeivel próbálják ellensúlyozni.

Ezt bizonyítja az a tény is, hogy azok az ágazatok, amelyek részére a folyó költségvetésből korlátozottan, vagy egyáltalán nem jutott támogatás, azok kiemelkedően magas költségigénnyel lépnek fel a minősített időszakokra vonatkozóan és terveikben nem megalapozott és átgondolatlan igényeket szerepeltetnek. Az igénytervezés ilyen felfogása miatt valószínűsíthető a kielégítésükre szolgáló kapacitások biztosításában, az előzőekben elemzett realitások mellőzése.

Ugyanakkor az is ismert tény, hogy a *hadiipari tevékenység beszűkült, sok területen elsorvadt. Nagy állami vállalatok eltűntek, a jogutódok lehetőségei korlátozottabbak és a még működő cégeknél is egyre nehezebb a minősített időszaki kapacitások fenntartása.*

Az sem elhanyagolható tény, hogy az ágazati igények közel 26 %-át importigények teszik ki, melyek kielégítése adott konfliktus helyzetben sok bizonytalansági tényezőt hordoz.

Hazánk, NATO tagországekénti technikai felzárkózásához elengedhetetlen a haditechnikai eszközpark megfelelő szintre történő felfejlesztése, amely gazdasági adottságainkból adódóan szakaszonként valósulhat meg. A minősített időszaki igények kielégíthetősége érdekében több költségvetési támogatásra van szükség a béke időszakban az „M” készle-

tek feltöltésére, amely csökkenti a nemzetgazdasági igények volumenét a minősített időszakok vonatkozásában. A béke időszaki „M” készletgazdálkodás tervesítésével a probléma átlátható és folyamatában követhető lesz.

A Magyar Honvédséggel szemben támasztott, a rendkívüli állapothoz kapcsolódó feladatok optimálisabb erőforrás igény összeállításához a jelenlegi a Magyar Honvédségen belüli „M” időszaki tervezési rendszer-automatizálás, a feladatorientált tervezés bevezetése szükséges.

Az elmúlt évek minősített időszaki terveinek tartalmát tekintve megállapítható, hogy a szöveges jelentések elnagyolt kidolgozása (szempontok konkretizálásának elmaradása) miatt nem kerültek részletes értékelésre az igények változásának okai, az elmúlt időszak igényei biztosításának helyzete, valamint a feladatok és az erőforrások összhangja, a feladatok és az elérendő képességek megvalósulása, ezért valószínűsíthető, hogy egyes szolgálati ágak jelentései nem tükrözik a valós helyzetet.

A tervekben használt termékcsoport azonosító rendszerek (BTO, HTJ, HR, TEÁOR) kód rendszere jelenleg nem kapcsolható sem a HETK-hez, sem a NATO Kodifikációs rendszerhez, ezáltal a tervezett igények nem azonosíthatók be egyértelműen sem a szakágak, sem a nemzetgazdaság által. A termékcsoportok kódjainak további bontása szükséges ahhoz, hogy a konkrétan igényelt termék beazonosítható legyen és a gyártó, illetve a szolgáltató specifikálni tudja a terméket. *A jövőt tekintve a védelmi és hadiipari beszállítók a NATO termékazonosító kódok használatára kell, hogy áttérjenek és így az igényelt eszköz, anyag és szolgáltatás egységesen értelmezett és azonosítható lesz.* Ez az áttérés a cégek érdeke is lesz, hiszen NATO beszállító csak olyan cég lehet, amely a terméket megfelelő módon tudja kodifikálni (termék azonosítani) a vévő számára.

A termék csoportonkénti meghatározás nem teszi lehetővé az eszközök, anyagok és szolgáltatások pontos, konkrét specifikálását és azok előszerződésben történő lebiztosítása során a beszerzésekhez hasonló részletes műszaki paraméterek előírását a gyártó (hideg kapacitást fenntartó) cég részére. Ebből következik, hogy a *lekötött kapacitások műszaki tartalma bizonytalanná teszi a minősített időszaki igények adott időben történő kielégítését.* Szükséges a konkrét szállítási szerződések megkötése, illetve a cégek által minősített időszakra biztosított kapacitások szakmai felügyeleti ellenőrzése és az előszerződések felülvizsgálatának folyamatos végzése.

A tervekben szerepeltetett egységárak csak átlagolt, termékcsoportra megállapított árak, ezért azok nem mutatják az igények pontos, de még a közgazdaságilag elfogadható becsült költségét sem, ami egyértelműen ahhoz vezet, hogy nem lehet reálisan megtervezni az „M” időszaki igények költségeit. ***Az „M” időszaki igények reális tervezése nélkül nem lehet a nemzetgazdaságot erre az időszakra megfelelően felkészíteni,*** ami nemcsak az MH-ra vonatkozóan lesz negatív hatással, hanem a civil szféra ezen időszakban történő ellátására, a gazdaság működőképességére is.

A szolgáltató, illetve gyártó szervezet feltüntetése csak javaslatként szerepelhet, azonban nem feltétlenül szükséges a megnevezése, mivel a szakág nem rendelkezik olyan információkkal az adott szervezetről, ami alapján eldönthető az, hogy képes-e az adott gazdálkodó szervezet a felmerült igények kielégítésére. Ezen kívül a tervezett igény kielégítése (főleg amiatt, hogy termékcsoportok kerültek meghatározásra és nem specifikált eszköz, anyag és szolgáltatás igények) több gazdálkodó szervezet által is történhet. Természetesen a folyó termelésből biztosítható eszköz, anyag és szolgáltatás igények esetében a szolgáltató, illetve a gyártó szervezet megjelölése egyértelműbb, hiszen békeidőszakban is történhet ilyen irányú beszerzés, ami alapot ad arra, hogy az „M” időszaki igények kielégítésére is képes lehet az adott cég. A rögzített kapacitások esetében azonban nagyobb átgondolást igényel a cégek megnevezése, ezért lenne jó kritérium az „M” időszaki beszállítók részére, hogy csak az a cég lehet békeidőszakban az MH beszállítója, amely vállalja az „M” időszaki beszállítást is.

A minősített időszaki igények tárcaszintű kezelése az igénytámasztás időszakában alapvetően abból áll, hogy az MH által felterjesztett igények a kielégítésükben résztvevő minisztériumok szerint csoportosításra kerülnek, valamint a kirívóan nagy igények esetében további pontosságokra kerül sor az igénytámasztóval. Nem kerül végrehajtásra a felterjesztett igényterv elemzése, vagyis nincsenek kimutatva, hogy a tervezett erőforrások mely feladatokhoz vannak rendelve, az erőforrások mennyisége megalapozottan került-e igénylésre, a feltüntetett egységárak megfelelnek-e a jelenlegi piaci áraknak és a tervben megfelelően került-e megtervezésre a háborús veszteségpótlási igény. ***Összességében az igényterv nem kerül felülvizsgálatra, így nincs objektív kontrol alá véve a tervezés folyamata, illetve a tervező nincs rákényszerítve a megalapozott, normatívák alapján, feladatorientált tervezésre.***

A HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal import beszerzésekkel kapcsolatos feladatainak végrehajtása során, a piackutatás ered-

ményeként egy cég listával kellene rendelkeznie, amelyben a minősített időszaki igények import beszerzését kellene biztosítani, illetve ez alapján egy beszerzési tervnek kellene készülnie. A HM BBBH által a minősített időszaki feladataiban meghatározottokról jelentés nem készült, illetve okmányokat még nem sikerült megtekinteni.

A HM felügyelete alá tartozó AC készlet belső struktúrája a megalakítása óta nem sokat változott, így nem követte az eszközökben végbement változásokat. A készletben tárolt gépjármű alkatrészek nagy része már feleslegessé vált, míg egyes új eszközökhöz szükséges alkatrészek nem kerültek a készletben tartalékolásra.

A GT készletben a Magyar Honvédség részére tárolt eszközök és anyagok mennyiségben és minőségben sem felelnek meg minden esetben, így a minősített időszaki igény-kielégítés e készletből csak hiányosan, illetve részben valósulhat meg, ami azt jelenti, hogy a GT készlet nem teljesíti azt a célt, amelynek érdekében létre lett hozva.

Az igény-kielégítést végző minisztériumok feladatrendszerében alapvető problémaként jelentkezik, hogy az előszerződéses megkötése nem konkrét, specifikált eszközök és anyagok gyártására, illetve szolgáltatások biztosítására történik. Ezen kívül a fenti feladatok végrehajtására adott hónapok sem mindig elegendőek arra, hogy a cégekkel a szükséges előszerződéseket megkössék. A biztosítottságról a visszajelzések csak a tárgyév első negyedévének végén valósulnak meg, ami a következő év tervezésekor nem kerül figyelembevételre, így a tervezés nem lehet körültekintő és megalapozott. ***Ebből következik, hogy a tervezés folyamatát két ciklusra szükséges bontani, úgymint fő tervezés évente április 30-ig és korrekciós tervezés évente október 15-ig. A tervezési határidők felülvizsgálata a kormányhatározat átdolgozásakor szükséges.***

Az MH tervező szervezetei nem rendelkeznek olyan kimutatással, amelyben tételesen felsorolásra kerülnek azon erőforrások, amelyek biztosításra kerülnek, és amelyek nem kerülnek lebiztosításra. E miatt nem derül ki az, hogy a Magyar Honvédség a minősített időszakban támasztott igények biztosítottsága esetén milyen katonai-védelmi képességekkel fog rendelkezni, illetve azok nem biztosítása esetén melyekkel nem.

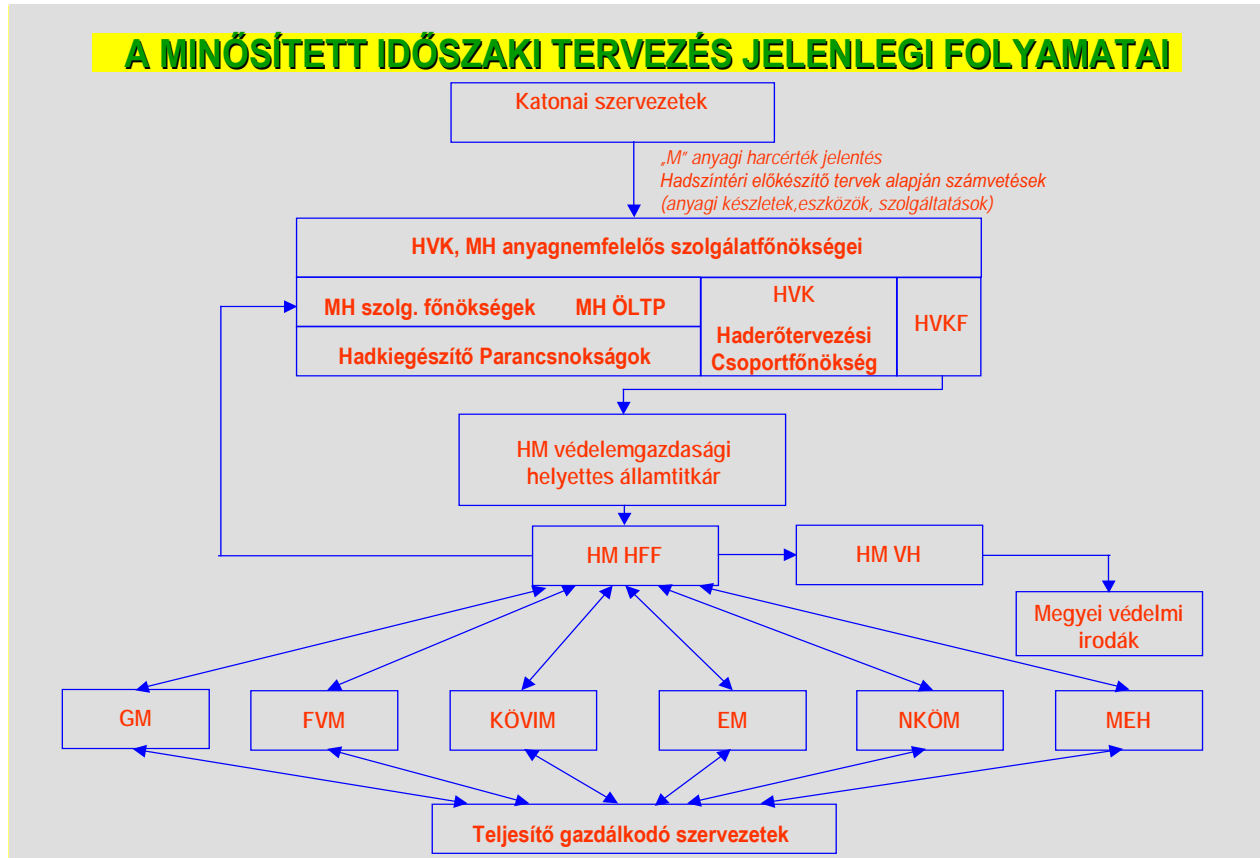
Mindezek együttesen erősen megkérdőjelezzik az „M” időszaki tervezés jelenlegi rendszerének és tartalmának realitását.

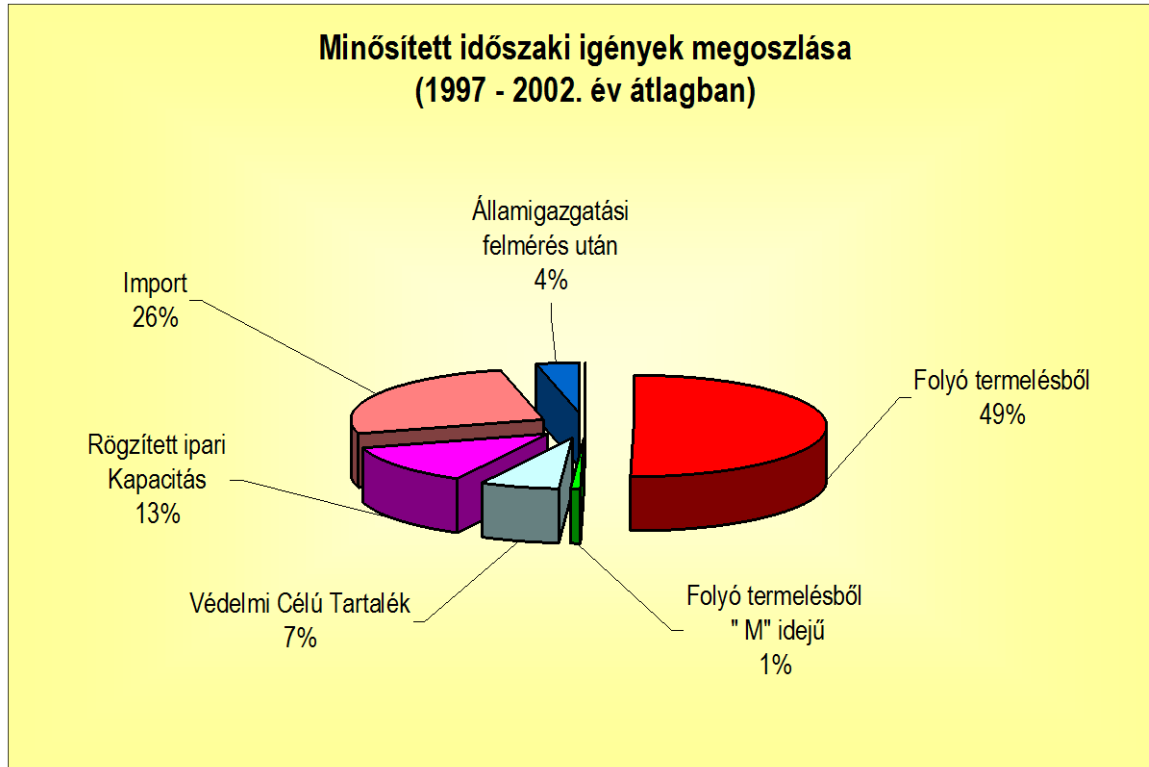
Javaslatok a tervezés korszerűsítésére

A minősített időszakai tervezés korszerűsítése érdekében az alábbiakat javaslom:

1. Az MH és a nemzetgazdasági tervezés összhangjának biztosítása érdekében a lehető legrövidebb időn belül **át kell térni az „M” időszakai képesség és feladatalapú erőforrás tervezési rendszerre**, mivel csak a feladatalapú tervezés ad **hiteles igényadatokat** és csak e hiteles igényadatok alapján lehet megítélni, hogy a kielégítésükre rendelkezésre álló nemzetgazdasági források megfelelnek-e ezeknek az igényeknek.
2. A képesség és feladat alapú tervezési rendszer bevezetése érdekében elengedhetetlenül szükséges egy a **MH teljes minősített időszakai feladatait összefogó feladatgyűjteményre**, amelyet egy **minősített időszakai Katonai Szakfeladat-rend** formájában kell összeállítani.
3. A minősített időszakai tervezés jogszabályi hátterének megteremtése érdekében **kezdemenyezni kell** az 1041/1994. Korm. határozat átdolgozása során a **HM által kialakított tárcán belüli tervezési rendszer folyamatainak** beépítését, valamint a végrehajtás során a HM tárcsa által gyűjtött tapasztalatok és a meglévő problémák **megoldását elősegítő javaslatok** figyelembe vételét.
4. A HM tárcán belüli egységes tervezési rendszer kialakítása érdekében a 65/1995. HM utasítás helyett egy **a HM tárcsa egészére vonatkozó új minősített időszakai tervezést szabályozó utasítást kell kidolgozni és kiadni**, amelyben egyértelműen meghatározásra kerül a feladat és képesség alapú tervezésre történő áttérés, valamint a HM új struktúrájának megfelelően az együttműködésben résztvevő szervezetek feladatai.
5. A **GT készletben lévő a Magyar Honvédség részére tárolt készleteket**, valamint a HM felügyelete alá tartozó **gépjármű alkatrészc AC készlet** összetételét felül kell vizsgálni és az igényeknek megfelelő kialakításra, valamint a készlet **belső struktúrájának átalakítására** (mind típusra, mind mennyiségre, mind specifikációra) **javaslatot kell tenni**.

A MINŐSÍTETT IDŐSZAKI TERVEZÉS JELENLEGI FOLYAMATAI

Minősített időszakigények fő összegeinek viszonya 1994. évhez

